

ΜΑΝΩΛΗΣ. Δυὸ ἀρνητικὰ δὲν κάνουν μιὰ κατάφαση;

« Ἀγοράστε, κυρίες, καπέλλα φτηνὰ πού γάνουμε ἰ φρίγκο στὸ καθένα. Καὶ πουλάμε χιλιάδες, γιὰ ἀπὸ βγά- ζουμε καὶ εἰς ζημιές μας! Ἔτσι εὐόναζε ἕνας πρᾶμμα- τεστὴς τ' ἑνα ἰταλικὸ πανηγύρι.

ΑΙΑΝ. Τί ὠραῖον Παναγιῶ πὸς φορεῖς, Τσοτό! ΤΟΤΟΣ. Σοῦ μοῦτζει.

ΑΙΑΝ (κολλοκαμένη). Ἐλά δὲ! Ἀλήθεια; ΤΟΤΟΣ. Βέβαια, ἀφοῦ εἶναι τόσο ἄκαφρος.

ΔΑΣΚΑΛΟΣ (ἐπιτάσσοντας). Λογώτατε, εἰπέ μας κατὰ τί διακρίνεται ἡ Ἐρμούπολις;

ΜΑΝΩΠΤΗΣ. Κατὰ τὰ λοκρούμα της.

Κατὰδὲκαης, Μιστρούτης.
Ζήτω ἡ ἀπαλὴ προσότης!
Μιστρούτης, Κατὰδὲκαης,
Ζήτω μοῦτζει.

Ο ΡΕΦΕΝΕΣ

ΑΠΟ ΤΑ «ΡΟΔΑ ΚΑΙ ΜΗΛΑ»

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εἶμαι στὴν Ὀδέσσα γεννημένος, στὰ 1854 τρίτη μέρα τοῦ Μαΐου, τὸ μῆνα δηλαδή πού γεν- νιοῦνται, λέει, καὶ τὰ γαϊδουράκια. Κι ἀλήθεια, σὰν εἶμουναι παιδί καὶ σὰ μοῦ μάθαινε ὁ δάσκαλος τὴν καθαρῆουσα, ἡ καθαρῆουσα μοῦ ἀρεξε τρομερὰ καὶ δὲν ἤθελα καμιὰν ἄλλη γλῶσσα νὰ μιλήσω. Ὑστερα ὅμως, σὰν ἔγινα ἀντρας, κατὰλαθα πῶς τὸ Μάη γεννιοῦνται καὶ τὰ λουλούδια καὶ ἀρχίζα νὰ- γαπῶ τὴ δημοτικὴ.

Λουλούδια δὲν εἶναι τὰ λόγια μονάχα πού ξε- φυτρώνουνε, πού μαραινούνται καὶ ξαναβλαστοῦνε στοῦ λαοῦ τὰ χεῖλια· λουλούδια εἶναι καὶ οἱ ψυχές. Κ' ἔτσι προσπάθησα νὰ τὰ μυρίσω καὶ τὰ δυό, νὰ μάσω καὶ μερικὰ πού καὶ πού.

Ἄν κ' ἔφυγα μακριὰ ἀπὸ τοὺς δασκάλους καὶ ἀπὸ τὴ δασκαλοσύνη, τόσους ἢ τύχη μου νὰ γίνω καθηγητής, στὰ 1884, στὴ Σκολὴ γιὰ Μαθήματα Ἀνώτερα, τοῦ Παρισιοῦ. Ἴσως γιὰτὶ ἔγινα καθη- γητής, ἔφυγα γιὰτὶ στοὺς δασκάλους. Σβοῦν οἱ δασκάλοι σὰν τοὺς κοιτάζεις λιγάκι με τῆς ἐπι- στήμης τὸ λυγάρι. Λυγναράκι καὶ ἡ ἐπιστήμη ἡ δική μου, μὰ μοῦ φτάνει γιὰ νὰ γνωρίσω καὶ στὰ

σκοτεινὰ τὰ λουλούδια καὶ τὰ γαϊδούρια.

Τέτοιο λυγναράκι κρατοῦσα στὸ χέρι, σὰν ἔκαμα τὸ Ταξίδι μου, στὰ 1888. Τώρα, μόνο στὰ λου- λούδια προσέχω. Λουλούδια θέλει ἡ Ἐρμούπολη καὶ ἀποβαρέθηκε τοὺς δασκάλους.

Ἄφρα εἶχα νὰ πῶ καὶ μοῦ φαίνονται τὰ πιὸ σπουδαῖα. Ἄν εἶναι καὶ ἄλλα, τὰ λέμε κατόπι, σὰ γράφω καὶ γὼ τὴ Ζωὴ μου, πού τὴ γράφω κί- λας μὲ κάθε μου βιβλίον, καὶ πού μάλιστα ἔγυσα τὴν ψυχὴ μου στὸνεῖρο τοῦ Γιαννίρη. Ἡ ἐλ- πίδα μου εἶναι, ὅταν πεθάνω, ὅχι πῶς θὰ λιγο- στέψουν τὰ γαϊδουράκια, πού εἶναι καλὰ καὶ χρή- σιμα ζῶα, μόνε πῶς θὰλλάξουν καὶ κείνα, ἀφοῦ φάν καὶ χωνέψουν ἕνα δυὸ ῥωμαίικα λουλουδάκια, γύρω στὴν πράσινη πεφκιά πού φύτεψα καὶ γὼ γιὰ τὴν Ἑλλάδα, στὰθάνατο Νησί τῆς Ἀγάπης.

ΨΥΧΑΡΙΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΧΑΡΤΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΑΚΟΥ

Η ΚΑΡΜΑΝΙΟΛΑ

« Δὲν εἶν' ἀνάγκη νὰ κατέχω «τῶν ἀστῶ τ' ἀ- πόκρυφα», καθὼς λέει ὁ κρητικὸς ὁ ποιητής γιὰ νὰ ξέρω πῶς ἡ ζωὴ μου εἶνε δεμένη με τὰστέρη τῆς Καρμανιόλας. Πέστε μοῦ· βρῖσκειται κίπου στὸν οὐρανὸν ἀστὴρ τῆς Καρμανιόλας; Δὲ μπορεῖ παρά νὰ βρῖσκειται κ' ἡ ζωὴ μου με τὰστέρη αὐτὸ δεμένη. Νόμιζα πῶς τὸ ξέχασα. Τὸ θυμήθηκα τίς μέρες τοῦτες. Πάλι ἡ κυρὰ μου στάθηκε μὰ νύ- χτα στὸ ψηλὸ τὸ κάστρο καὶ ἀστράψε καὶ κρὰκ ἐδρόν- τηξε. κ' ἔκαψε καὶ τρέγινε· καὶ θέρος εἶχε πλοῦσιον «Κυρὰ μου ἐρωτοδόξοινα ποθοκρατίρισσά μου!» Τὴν ἱστορία τῆς ἀρχίδας νὰ καταγράψῃ μοῦ εἶπανε, μιὰ ἔφημερίδα, ἡ «Ἀκρόπολις». Κι' ἀπο τότες ἀρ- χίζα νὰ τὴ διαβάζω τὴν «Ἀκρόπολη». Σηκωνομαὶ δύο ὄρες πρὶ νὰ φέξῃ, καὶ τὴν προσομένω τὴν Ἀ- κρόπολη. Νὰ οἱ Πετμεζάδες καὶ οἱ Ἀρτόζηνδες καὶ οἱ Δικαιοπούλοι καὶ δὲν ξέρω ποιοὶ ἄλλοι. Ποιὸς γνωρίζει πότε θ' ἀράξω στὸ λιμάνι της. Τάχα μπό- γιαις ἡ ληστής; Θὰ κόψω ἢ θὰ μὲ κόψουν; Πα- ναγιά μου!

Ἔ. Τῆς Ἀκρόπολης εἰ ἱστορίες τόσο ζοῦν καὶ τόσο εἶν' ὁμορφές! Μάλιστα· ὁμορφές. Ὑπάρχει μιὰ ὁ- μορφιά καὶ τῶν πιὸ ἀσκημῶν· μιὰ χάρη ἀπαλότατη καὶ τῶν πιὸ σκληρῶν. Ποτὲ δὲ μοῦ πάτησε τὰ στήθια ἡ ἀρχίδας πού ἔτσι νὰ μὲ μαγνητίζῃ! Ἄν ἔπινα χάσις, τὸ μεθύσι μου θὰ ἦταν ἕνας κόσμος ἀπὸ γυλλοτίνες πού θὰ περνοδιάβαιν' ἐμπρὸς μου!

μὰ ὁ ζωγράφος τῆς Ἀκρόπολης δὲν τὴν φαντάζε- ται τὴν πιὸ παράξενην ἱστορία. Τὴν ἱστορία τῆς δικῆς μου τῆς ζωῆς με τὴ δική μου τὴν καρμα- νιόλα.

Ἄπὸ τὸν καιρὸ πού θυμάμαι τὸν ἑαυτὸ μου νὰ αἰσθάνεται, νὰ πάσκη καὶ νὰ συλλογίζεται, σκυμ- μένο τότε θυμάμαι κάτου ἀπὸ μιὰ καρμανιόλα δλο σπημένες οἱ λαιμοτόμες, καὶ ὄλο κεφάλια πού πέ- φτουν, καὶ ὄλο ζωές πού φεύγουν. Ἀπὸ τῆς γῆς τὰ σπλάχνα ἴσα με τὸν ἔμπυρο οὐρανὸ ὄλο καὶ κατάδικοι. Ἄπὸ τὸ σκουλάκι ὡς τὰστέρη. Ποιὸ ἦταν τὸ παιγνίδι πού με πρώτομαθαν τ' ἀδερφάκια μου; Νὰ πιάνω μῦγες καὶ νὰ τοὺς κόβω τὰ κεφάλια. Καὶ πέρασα με τὸ ἄδολο παιγνίδι αὐτὸ τίς πιὸ γλυκὲς μου ὄ- ρες. Ὑστερα με πῆγε στὸ σκολεῖο ὁ πτέρας μου Ἀρχίζα νὰ διαβάζω στὰ βιβλία. Μάθαινα καὶ πρό- κοδα. Καὶ μοῦ εἶπεν ὁ δάσκαλός μου: «Ὁ κόσμος δὲν εἶδε ἀκόμα σοφούς καὶ δὲν εἶδε ἥρωες τῆς σκέψης σὰν τὸν ἀνθρωπο τὸ Σωκράτη καὶ σὰν τὸ Χριστὸ τὸ Θεάνθρωπο. Κι' ὁ κόσμος ἔστισε καὶ γιὰ τοὺς δυὸ μιὰ καρμανιόλα. Δηλαδή τὸν ἕνα τὸν πό- τισε τὸ κώνειον· καὶ τὸν ἄλλο τὸν σταύρωσε. Τὸ ἴδιο κάνει. Δηλαδή τοὺς ἔκοψε καὶ τῶν δυὸ τὰ κε- φάλια, γιὰτ' ἦτανε πιὸ ψηλὰ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀν- θρώπων, καὶ γιὰτὶ ὁ κόσμος εἶνε ὁ μεγαλὸς ὁ κύ- λιντρος, ὁ ἰσοπεδωτής. Ἐπειτα γιὰ νὰνεθῆς ὡς τὴν κορφή δὲ μπορεῖς πια νὰ πατήσης τῆς καρ- μανιόλας τὴ σκαλωσιά.» Ἔτσι μοῦ μιλοῦσε ὁ δά- σκαλός. Κ' ἐγὼ πρὸ τὸν ἐνοικοῦσα ἡδονὴ νὰ κου- τὰ-υρέθω τίς μῦγες, ἐκατάλαβα τὴν ἀσύγκριτη χαρὰ καὶ τὴν ἐπέρτατη νὰ κόβης τὴ ζωὴ ἑνὸς Σωκράτη κ' ἑνὸς Χριστοῦ!

Ὡς τόσο πῆγαινα μπροστὰ στὰ γράμματα· ὁ πα- τέρας μ' ἔπῃρε δάσκαλο καὶ γιὰ τὰ φραντζέζικα. Ἦξε ὁ δάσκαλος. Νὰ καὶ τὸ βιβλίον γιὰ νὰ μετα- γράζω. Παχὺς τόμος τυπωμένος στίς Βουξέλλες στὰ 1836. Ὁ τίτλος του: Lecons francaises de Littera- ture. Τὸ πρῶτο μάθημα. Τὸ κεῖμενο ἀπὸ τὴν ἱστο- ρία τοῦ Γκιζῶ τὴν ἱστορία τῆς Ἀγγλικῆς Ἐπανα- στάσης. Φεῖ μοῦ! Ἡ πρώτη μου ἐξηγήση ἀπὸ τὰ Γαλλικά. «Ὁ θάνατος τοῦ βασιλιῶ τῆς Ἀγγλίας Καρόλου τοῦ πρώτου ἐπάνω στὴν Καρμανιόλα!» Κι' ἀρχίζα νὰ ἐξηγῶ τὸ κεῖμενο: «Σὲ λιγάκι ὁ βα- σιλιῶς ἀπλώσε τὰ χέρια· ὁ δῆμιος χτύπησε τὸ κε- φάλι με τὸν πρῶτο χτύπον, ἔπεσε. Ὁ δῆμιος τὸ- εδειξε πρὸς τὸ πλῆθος κρᾶζοντας: Νὰ τὸ κεφάλι ἑνὸς προδότη!» Κ' ἔστερα ἤρθεν ἡ σειρά καὶ τῶν γαλλικῶν ποιημάτων. Τὸ πρῶτο πού ἔμαθα ἀπέξω τὸ τραγούδι τῆς Μαρίας τῆς Στουάρτης· τοῦ Μπε- ρανζέ. Πῶς νὰ τοὺς ξεχάσω τοὺς στίχους του:

J' ai cru voir dans un songe terrible
Un échafaud dressé pour moi!

Κ' ἔστερα ὅταν ἀρχίζα νὰ μυρίζωμαι τὴν ποιη- τικὴ τέχνη σὲ πιὸ εὐγενικὰ λουλούδια, νὰ τοῦ Ἄντρεά Σεγιέ ἡ «Jeune Captive». Ὁ Σεγιέ, ὁ ποιη- τῆς πού με συγκίνησε ποῶτος καὶ ζωηρότερ' ἀπὸ

Η ΠΛΗΡΩΜΗ ΤΟΥ ΠΡΟΔΟΤΗ

Ὁ ντελάλης, ἕνας ξεραγκιανὸς στρατιώτης κορακοκέφαλος, περνοῦσε τὰ πόστα, ἀνέβαινε τῆς σφεντόνης τῶν ταμπουριῶν, ἢ τῶν κωνοιδῶν τὰ λέτα καὶ ἔκραζε μεγαλόφωνα·

— Ἀκοῦστε, ἀδέρφια! Κάθε καπετάνος ν' ἀ- φήσῃ λίγα παληκάρια σ' τὸ πόστο του καὶ νὰρθῃ με τ' ἄλλα, σήμερα δειλινὸ, σ' τὴν πιάτσα. Ὁ καπετάν Θανάσης θὰ βγάλῃ λόγο!

Ὁ καπετάν Θανάσης, τῆς χώρας ὁ πρωτόγερος, πού ζώστηκε τὸ σπαθί σὰν παληκάρη, δὲ συνήθιζε λόγια πολλὰ καὶ ὅταν γύριζε τὰ ταμπουρία κ' εὐ-

λογοῦσε παρὰ διάταζε, καὶ ὅταν σ' τὸ Τούρκικο κο- νάκι κάθονταν, σὰ βόιθοντας καλόγυμος, καὶ ἄ- κουγε καθέναν καὶ ἔδινε προσταγές. Καὶ τώρα εἶχε νὰ μιλήσῃ ὁ γέροντας! Πρῶτη φορὰ ἦταν πού καλοῦσε τὴ φρουρὰ νὰ τὸν ἀκούσῃ.

Μαζεύονται σ' τὴν ὄρα τὰ παληκάρια καὶ προσμένουν. Οἱ ἀρχηγοὶ τοὺς πῆγαν σ' τὸ κονάκι καὶ γύρισαν χωρὶς τὸν καπετάν Θανάση. Ἔστει- λαν καὶ τὸν ζήτησαν σ' τὸ σπίτι του, ἀλλὰ δὲν τὸν ἤδραν μήτ' ἐκεῖ.

Πέρασε λίγη ὄρα ἀνήσυχα. Κι' ἄξαφνα ὁ γέ- ρος φάνηκε ἀπὸνα στενοδρόμῳ νὰρχεται μοναχός, σκυφτός, χλωμός.

Τὰ παληκάρια, πού ἦταν στρωμένα καταγῆς, τινάχτηκαν ὀρθά. Βρόντησαν τ' ἄρματα τους. Οἱ καπετάνοι βγήκαν ἐμπρὸς νὰ τὸν δεχτοῦν. Βαθειὰ σιωπὴ βασιλεψε. Με τὴν παλάμη σ' τὸ στήθος, μ' ἄσκειπο κεφάλι, χαιρέτισαν τὸν ἀρχηγὸ πέρα καὶ πέρα τὰ παληκάρια. Ἄνοιξαν δρόμο νὰ πε- ράσῃ καὶ ἔκλεισαν πάλι καὶ πύκνωσαν ἑλόγυρά του. Βαθειὰ σιωπὴ βασιλεψε.

Τράβηξε ὁ ἀρχηγὸς ἴσα πρὸς τὸ πεζούλι, πού- ἔξωτε τὸ δέντρο τοῦ μεσοχωριῶ. Με κόπο, με- πόνο ἀνέθηκε ὁ γέρος τὸ πεζούλι. Καὶ στάθηκε ἀπάνου ἀμίλητος, με τὸ πρόσωπο, τὸ σκαμμένο ἀπὸ τὰ βόσωνα, θανάσιμα θλιμμένο καὶ ἄγριο μαζί, σὰ νὰκρυβε ροβέρες.

Ἄξαφνα τὰ μάτια του, κάτου ἀπὸ τὰ πυκνὰ λευκοφρυδά του, ἀνάδωσαν φωτιές. Σείστηκε ἡ γε- νειάδα του σὰν ἀνεμόδαρτη καλαμιὰ. Μ' ἕνα τοῦ χεριοῦ κίνημα πέρτει ἡ φλοκάττα κρεμαστὴ σ' τὸν ὤμο του. Βγάνει φωνὴ ἀπόκοψη ὁ γέρος καὶ μιλεῖ·

— Παιδιά μου! Κρυφὸς ὄχτρος ἀνάμεσὸ μας κρύβεται! Φεῖδι φαρμακερὸ μᾶς φοβερίζει. Ὡς τώρα πολεμῶντας εἶχαμε τὰ μάτια ὀμπρὸς, κατὰ τοὺς Τούρκους. Τώρα πρέπει νὰ βλέπωμε καὶ κατὰ πίσω. Δικέφαλος ἔγινε ὁ κίντυνος πού μᾶς περι- ζώνει. Φωτιά καὶ ἀπάτη οἱ δυνάμεις του... Ἀπὸ τῆς περσιμένης νύχτας τὸ παιγνίδι πού μᾶς ἐπαι- ζαν οἱ Τούρκοι, καὶ δὲν ἔφτασαν νὰ κάμουν τὸ σκοπὸ τους, εἶδα καὶ ἐνοίωσα. Σήμερα ἔχω ξάστερα χαμπέρια.